

Faktory psychosociálního klimatu školní třídy na druhém stupni základní školy

Bc. Šárka Husková a Mgr. Marie Najmonová

PFJU Katedra pedagogiky a psychologie, Jeronýmova 10, 371 15 České Budějovice

ÚVOD

Prezentovaný poster informuje o projektu výzkumného šetření, které je součástí řešení projektu GA JU *Připravenost studentů a čerstvých absolventů PF JU na řešení výchovných problémů* (GAJU 154/2016/S) a je zaměřeno na problematiku psychosociálního klimatu školní třídy na druhém stupni ZŠ a faktorů které jej ovlivňují.

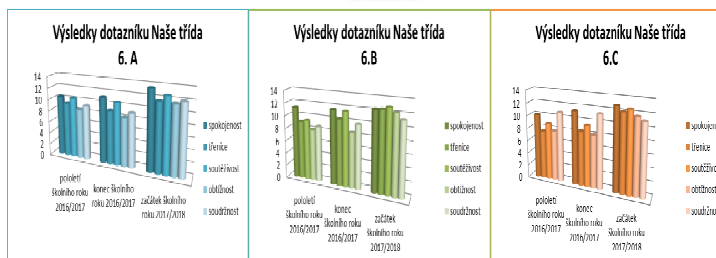
„Školní třída představuje malou sociální skupinu, která bývá někdy považována za školu sociálního života, jindy za prostředí, v němž se uspokojují aktuální sociální potřeby žáka, nebo za činitele, který ovlivňuje žáky, ale zároveň také za produkt a výsledek činnosti a dispozic žáků“ (Kalhous et al., 2002).

Každá školní třída je specifická. V každé totiž dochází k jinému chování před začátkem vyučování, během něho, o přestávkách a po ukončení vyučování. Nalezneme třídy, do kterých žáci chodí rádi (těší se do ní, cítí se v ní příjemně), ale i takové, do kterých žáci chodí neradi (jsou v ní nešťastní, zažívají posměch, šikanu) (Mareš, 1998).

Jak je to možné? Třidu tvoří žáci, kteří se spolu s učiteli vyučujícími ve třídě podílejí na tvorbě tzv. psychosociálního klimatu třídy.

Podle Mareše (1998) klima třídy „zahrnuje ustálené postupy vnímání, prožívání, hodnocení a reagování všech aktérů (učitele, všech žáků třídy, skupinek žáků v dané třídě, žáků jako jednotlivců) na to, co se ve třídě odehrává, právě odehrává nebo má v budoucnu odehrát. Důraz je kladen na to, jak klima vidí a interpretují sami aktéři, tedy na „subjektivní“ aspekty klimatu, nikoli na to jaké klima „objektivně“ je. Důvod je zřejmý: pro uvažování, zaujímání postojů, jednání a hodnocení tohoto jednání je mnohem důležitější subjektivní pohled aktérů na školní třídu“.

Život ve škole a třídě je ovlivňován determinanty a prvky klimatu. Za determinanty považujeme ty, které jsou poměrně svébytné, mají originální složení a ovlivňují utváření, působení a obraz klimatu. Mezi determinanty řadíme např. zvláštnosti školy (typ školy, školní pravidla), zvláštnosti vyučovaných předmětů (školní praxe), zvláštnosti učitelů (osobnost učitele, styl výuky), zvláštnosti školní třídy (učitel a třída), zvláštnosti žáků (žák jako člen skupiny nebo jako individuální osoba). Prvky klimatu na sebe vzájemně působí, obvykle nejsou izolované a dohromady utvářejí složitou strukturu (Lašek, 2001).

ZÁVĚRY

Aktuálně probíhá sběr dat, který byl započat ve školním roce 2016/17 a bude ukončen v průběhu školního roku 2017/18. V současnosti tedy lze podat pouze dílčí výsledky šetření. Třídy, ve kterých probíhá výzkumné šetření, se výrazně liší v prospěchu a chování žáků, kteří je navštěvují (analýza školní dokumentace, rozhovory s učiteli, pozorování). Z analýzy školní dokumentace dále vyplývá, že v těchto třídách dochází k vysoké fluktuaci žáků.

První měření psychosociálního klimatu třídy ukázala, že všechny hodnoty získané pomocí dotazníku Naše třída, se nacházejí v pásu běžných hodnot. Výjimka nastala ve třídě 6.B, konkrétně u proměnné soutěživost, kdy výsledná hodnota byla nižší, než by měla být. Jedná se o třídu, která je prospěchově nejslabší. Druhé měření, které proběhlo na konci školního roku 2016/2017, ukazuje velmi podobné hodnoty, jako při prvním měření. Naopak třetí šetření, ukázalo zvýšení všech hodnot proměnných. Nejvýraznější změna je u proměnné obtížnost, jejíž hodnoty vzrostly až o 3 body u každé třídy. Což lze přikládat tomu, že měření proběhlo na začátku nového školního roku, kdy žáci intenzivně vnímají obtížnost učení v rámci přechodu do vyššího ročníku.

ZDROJE

- Čapek, R. (2010). *Třídní klima a školní klima*. Praha: Grada.
- Grecmanová, H., et al. (2012). *Klima školy. Soubor dotazníků pro učitele, žáky a rodiče*. Praha: Národní ústav pro vzdělání.
- Kalhous, Z., & Obst. O., et al. (2002). *Školní didaktika*. Praha: Portál.
- Lašek, J. (2001). *Sociálně psychologické klima školních tříd a školy*. Hradec Králové: Gaudeamus.
- Mareš, J. (1998). *Sociální klima školní třídy*. Dostupné z: http://klima.pedagogika.cz/trida/doc/Mares_Klima_tridy.pdf

CÍL

Cílem výzkumného šetření je zjistit, jak ovlivňují psychosociální klima ve vybraných třídách vybrané faktory jako prospěch, odchod resp. příchod žáků do třídy, změny a specifika učitelů, kteří ve třídě učí.

METODY

Klima školní třídy zjistíme tak, že propojíme veškeré získané informace od různých aktérů, kteří se buď přímo, nebo i nepřímo podílejí na „životě“ třídy. Tyto informace jsou výsledkem prožívání a vnímání třídního prostředí za delší časové období. Je mnoho činitelů, které můžeme sledovat. Např. jak moc jsou žáci, učitelé a rodiče spokojeni s organizací a obsahem výuky, s prostředím školy, s prací učitelů, chováním žáků. U klimatu třídy je nutné poznamenat, že není závislé jen na uvedených činitelích, ale i na jejich vzájemném působení – interakci. (Grecmanová, 2012)

Vzhledem k problematice výzkumného šetření a jeho cílům bylo tedy zvoleno kvalitativní šetření, které je prováděno na druhém stupni ZŠ, a to s využitím následujících metod pedagogického výzkumu: pozorování, rozhovor, analýza školních dokumentů a žákovských výtvorů a dotazování.

Pro dotazování byl doposud používán dotazník Naše třída, který je určen žákům ve věku od 8 do 12 let. V rámci výzkumného šetření je používána jeho „aktuální forma“, která zjišťuje současné klima třídy. Dotazník tvoří 25 výroků, ke kterým žáci písemně sdělují, zda s nimi souhlasí nebo nesouhlasí. Výroky prezentují pět proměnných tj. spokojenost žáků ve třídě, třebaže žáků ve třídě, soutěživost mezi žáky, obtížnost učení, soudržnost třídy. Tyto proměnné se následně kvantitativně vyhodnocují pro měření klimatu v dané třídě (Lašek, 2001).

SPECIFIKACE VÝZKUMNÉHO VZORKU

Výzkumný vzorek tvoří tři třídy šestého, resp. sedmého ročníku na základní škole, která se nachází ve Zlínském kraji, ve městě Bojkovice. Jedná se o úplnou základní školu, která přijímá žáky z okolních malotřídních základních škol (ZŠ Záhorovice, ZŠ Pitín, ZŠ Nezdenice). Základní školu navštěvuje celkem 583 žáků, z toho 102 žáků chodí na první stupeň a 481 žáků chodí na druhý stupeň. Šestý resp. sedmý ročník navštěvuje 67 žáků.

Dotazníkové šetření bylo doposud provedeno ve třech etapách. První z nich před ukončením pololetí školního roku 2016/2017. Druhá etapa se uskutečnila na konci školního roku. Třetí a doposud poslední etapa proběhla již v novém školním roce 2017/2018.